selen, omdat zij *vrij* zijn, niet wat van de natuurwezens geldt: Hij heeft hun een orde gegeven, die geen van hen zal overtreden; wanneer zij overtreden, wanneer zij *zondigen*, is het God de Heere, die tegenover hen Zijn wetten *handhaaft*.

Want de Heere is onze Rechter, de Heere is onze Wetgever, de Heere is onze Koning. (Jesaja 33 : 22).

„En wien het de Zoon wil openbaren."

> Alle dingen zijn mij overgegeven van mijnen Vader; en niemand kent den Zoon dan de Vader; noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren.
> Matth. 11 : 27.

Als ge in de Schrift op de ééne plaats leest, dat „de onzienlijke dingen Gods van de schepping af uit de schepselen verstaan en doorzien worden", en op de andere plaats vindt, dat „niemand den Vader kent dan de Zoon en hij aan wien de Zoon het wil openbaren", dan spreken die twee elkaar *niet* tegen; ze strijden slechts in schijn.

Er is kennisse Gods op alle manier voor ieder mensch bereikbaar; en dat was niet alleen zoo in het Paradijs maar het is nóg zoo in deze gevallen wereld, zelfs in dat deel der wereld, dat onder den vloek van het Heidendom verdonkerd is. De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt zijner handen werk. Dag aan dag stort overvloediglijk sprake uit en nacht aan nacht toont wetenschap. Daar is geen spraak of oord, daar is geen volk bekend, dat zelfs tot 's werelds end, der heem'len stem niet hoort. En niet alleen de natuur, de van leven tintelende natuur stort sprake uit voor ieder die zijn oor niet opzettelijk toestopt; maar er is evenzoo een sprake Gods, die tot alle volk en natie doordringt, in de conscientie. Niet van de eerstgeschapenen in het Paradijs, maar van heidenen in den verdorven Keizerstijd betuigt Paulus ons, dat de heidenen „betoonen het werk der wet Gods in hun harten geschreven te hebben, hun consciëntiën hun medegetuigende, en de gedachten onder elkander hen beschuldigende of ook ontschuldigende". De vorm waarin die kennisse Gods en de kennisse van Gods wil zich onder de heidenen uit, moge afgodisch en vaak ergerlijk zijn, toch is de prikkel waaruit hun afgoderij en hun ergerlijke wil voortkomt, nooit iets anders dan die verkeerd begrepen sprake Gods in de natuur en in de conscientie. Dat is het zaad der religie waarvan Calvijn getuigde, de ingeschapen Godskennisse en de toegebrachte Godskennisse, die steeds door onze vaderen beleden werd. En beleden, niet om den mensch, die viel, nog te verheerlijken, maar om, heel anders, den zondaar tegenover God buiten verontschuldiging te stellen. De gevallen menschheid als zoodanig, en ieder zondaar in die gevallen menschheid, staat dáárom juist voor God zoo diep schuldig, omdat wiens oog slechts helder geopend is en wiens conscientie zuiver reageert, de eeuwige kracht en de Goddelijkheid des Heeren HEEREN in zijn eigen binnenste ervaart en alom in natuur en historie waarneemt.

Maar hoe is het dan te verstaan, dat nochtans de Christus zoo stellig betuigd heeft, dat niemand den Vader kent dan de Zoon, en hij aan wien die Zoon het wil openbaren?

Er staat niet, dat niemand eenige kennis van God kan hebben dan door den Zoon, maar dat niemand *den Vader* kent dan wien het door den Zoon geopenbaard is.

Van satan en zijn trawanten wordt het duidelijk uitgesproken, dat ze God kennen en sidderen. En dit kan ook niet anders. Of wat is satan's val anders geweest, dan zijn strijd tegen God, zijn booze lust om God te verdringen en zich in Gods plaats te zetten; en hoe ware dit denkbaar geweest, indien hij Gods bestaan en Gods almacht niet gekend had? Maar even gewisselijk gevoelt een ieder terstond, dat satan, al kent hij God, toch nooit *den Vader* heeft gekend. Wie den Vader kent is getroost en verzoend; satan daarentegen, zoo dikwijls hij aan God denkt, siddert. De kennisse van *den Vader* maakt rijk, geeft vrede en eeuwige rust; de kennisse die satan van God heeft, doet hem sidderen. Dit toch is het verschil tusschen satan en een gruwelijk zondaar op aarde, dat een booswicht op aarde een slaapdrank kan indrinken om zijn conscientie te stillen en God te vergeten, maar dat satan juist dit *niet* kan. Voor hem is die slaapdrank der zonde ondenkbaar. Zijn besef van Gods almachtige tegenwoordigheid spreekt luide van oogenblik tot oogenblik tot hem, en juist daarom siddert satan.

De rampzalige staat der verlorenen in het eeuwige vuur is daardoor tevens duidelijk. Hier op aarde kan de verlorene zijn conscientie in slaap sussen en te midden van zijn zonde gemeenlijk buiten angst leven. Er zijn verlorenen met zoo toegeschroeide conscientie, dat ze slechts nu en dan, in oogenblikken van hevige ontroering, den toorn Gods nog weer gevoelen, en voor het overige zonder God, maar ook zonder verschrikking voor God, in hun zonde voortleven, juist omdat ze hun oog toedoen en hun oor dicht stoppen. Maar is dit leven eenmaal ten einde, en gaan ze in de eeuwigheid over, dan heeft dat uit, dan gaat ook hun het oog helder open, zonder dat ze het ooit weer sluiten kunnen, en ontsluit zich hun oor zonder dat ze het ooit weer kunnen toestoppen; en dit eeuwiglijk met open oog en oor moeten ondergaan van de almachtigheid Gods, dàt juist is hun rampzaligheid.

Staat er alzoo, dat niemand onzer *den Vader* kan kennen, tenzij de Zoon ons den Vader openbaart, dan is het duidelijk, dat dit niet op de algemeene kennisse van God ziet, die voor elk mensch bereikbaar is, maar zeer bepaaldelijk op die kennisse van Gods eeuwige ontfermingen, die den zondaar niet kan toekomen, tenzij hij in Christus verzoend en kind van God geworden, God als zijn Vader en zichzelven als kind van God heeft leeren kennen.

Er is hier alzoo geen sprake van een leer, die in het geheugen wordt geprent, van een openbaring in woorden, die we ons eigen maken, neen, er is sprake van een kennisse, die de geestelijke ervaring van het verlost en verzoend zijn ons toebrengt.

Zeker behoort hiertoe ook een openbaring aan ons verstand. „Wij weten dat de Zoon van God gekomen is, en heeft ons *het verstand* gegeven dat wij den Waarachtige kennen." Alle openbaring begint met het woord. Toen de Christus verscheen, ging hij het land door *predikende* het evangelie des Koninkrijks. Het evangelie zelf is een blijde *boodschap* van heil dat komt, en van verlossing die wordt *aangekondigd*.

Maar bij die *prediking*, bij die *boodschap*, bij die *woorden* des evangelies kan het niet blijven. Die kan men van buiten leeren en in zijn geheugen prenten, zonder dat ze ons iets naders van de kennisse van *den Vader* leeren verstaan.

Die leer op zichzelf, al wordt ze zonder bedenking of tegensparteling overgenomen, brengt het nooit verder dan tot een roepen van *Heere Heere!* Het is er mee als in Hozea's dagen, toen al het volk riep: „Heere, wij, uw Israël, kennen u!", en toen toch de toorn des Heeren tot verdelgens toe tegen Israël ontbrandde, juist omdat ze God *niet* kenden.

Moge dus al die leer, die boodschap, dat woord des evangelies eerst door de Apostelen, en daarna door woord en schrift de wereld zijn ingedragen, dit op zich zelf kan nog nimmer de kennisse van den Vader brengen.

Die kennisse komt eerst, als de verheerlijkte Christus door den Heiligen Geest ons den rijkdom van zijn verzoening toebrengt, ons als zondaren zoekt en tot kinderen Gods maakt. En dan, als Christus ons kinderen Gods heeft willen maken, dan, maar ook dan eerst, is de kennisse van den Vader voor ons zalig en heerlijk bezit geworden.

En toch, ook hiermede is nog niet genoeg gezegd.

Christus komt niet pas in het werk der verlossing tot ons. Hij is het Eeuwige Woord, dat vóór alle dingen bij God en God was. Heel de natuur, met de sprake Gods, die er in ligt, is door Hem geschapen. Hij is het *Woord*; zonder Hem gaat er in die natuur geen *sprake* uit. Gedacht buiten het eeuwige Woord, zou die natuur dood en stom zijn, en zou ons niets hebben te zeggen.

Meer nog.

Niet alleen die natuur toch is door het Eeuwige Woord Gods geschapen en met een sprake bezield, maar ook wij zelf, als mensch, zijn te midden van die natuur, niet zonder den Christus in deze wereld ingekomen. Ook het bestek van onze menschelijke natuur is uit Hem. Ook wij zijn door Hem geschapen. En met name geheel onze geestelijke aanleg, en ons vermogen om de sprake der natuur te beluisteren en te verstaan, is uit Hem ons ingeplant.

En geheel hetzelfde geldt van ons zedelijk wezen. Onze conscientie is ons uit den Christus toegekomen. Hij zelf is de conscientie der menschheid. De gemeenschap, die ons hart met de zedelijke wereldorde heeft, onze beseffen van goed en kwaad, van recht en onrecht, van wat afgrijzen inboezemt en boeit door schoonheid, van zelfzucht en liefde, van licht en duisternis, ze zijn ons alle uit het Eeuwige Woord toegevloeid.

Het is dus niet zóó te verstaan, als kenden we God buiten den Christus om, en als werd ons in en door Christus alleen geopenbaard, dat deze ons reeds bekende, van elders bekende God onze Vader is. Neen, ook de breede grondslag van de kennisse Gods waarop de kennisse van den Vader wordt opgebouwd, is uit het Eeuwige Woord ons toegekomen. De kennisse van den Vader is niet een bloem, uit hemelsche oorden neergezegen, die door Christus aan den verdorden stengel van onze menschelijke natuur wordt aangebonden; maar de dorheid van onze zondige natuur wordt door hem met nieuw leven bezield, en de kennisse van den Vader wordt geënt op de kennisse van *God* die ons door de natuur, en de kennisse van God die ons door de conscientie, krachtens onze schepping uit het eeuwige Woord toekwam.

Niet dus tweeërlei kennisse, zonder innerlijk verband, uitwendig naast elkander staande en saamgehecht, maar ééne kennisse van *God*, uit het Eeuwige Woord, door natuur en conscientie in ons opkomende, en nu in en door het Verlossingswerk van Messias tot de kennisse van *den Vader* verheven en opgevoerd.

Het is daarom een verminking van ons geloof, dat zich bitterlijk wreekt, zoo wie bekeerd is, bij het Verlossingswerk staan blijft; alsof daarin alleen de heerlijkheid van den Christus was, om nu voorts de kennisse Gods uit de natuur en uit de conscientie aan de wereld over te laten.

Neen, wie in Christus verzoend, als kind van God voor zijn Vader in de hemelen neerknielt, moet het licht, dat hem in Christus verschenen is, terug laten werken op de sprake Gods in de natuur om hem heen en in de natuur van zijn eigen menschelijk wezen, die beide uit den Christus zijn.

Vandaar, dat het Evangelie van Johannes begint met ons op dien band met den Christus te wijzen, die reeds in de schepping van onze wereld, en in de schepping van onze eigen natuur, en in de schepping van onzen eigen persoon gelegd is.

En dan is de vrucht deze, dat die sprake Gods in de natuur en die sprake Gods in onze conscientie, juist dank zij onze verzoening in Christus, een geheel anderen klank voor ons gaat verkrijgen, toeneemt in helderheid en beduidenis, en met het nu geopend oor opgevangen wordt in een zuiverheid, die genadeleven en natuurleven voor ons besef in heerlijke harmonie vereenigt, en heel de wereld, en heel onze historie, en ons eigen leven in die historie, worden doet tot één machtige openbaring van den Vader, dien we aanbidden in het aangezicht zijns Zoons.

Amsterdam, 11 Dec. 1903.

Het debat in de Tweede Kamer.

Het begrootings-debat in de Tweede Kamer droeg ditmaal een zeldzaam hoogstaand karakter; kenmerkte zich door de principieele tegenstelling tusschen wie op politiek gebied uit het Geloof of de Rede leeft, en leidde tot een discussie, waarin van christelijke zijde met heilige bezieling en meesterlijken takt de beginselen, die ons christenvolk lief heeft, werden bepleit in verband met den strijd onzer dagen.

Zij die meenen, dat met Groen van Prinsterer de bloei-periode onzer antirevolutionaire partij onherroepelijk voorbij is; dat in de adviezen van dezen eminenten staatsman het laatste woord van beginselvastheid te vinden is, en dat het geslacht der epigonen niet in staat is op het gelegde fundament voort te bouwen, zijn ditmaal bedrogen uitgekomen.

Zelfs in den parlementairen strijd tusschen Groen en Thorbecke zult ge nauwelijks oogenblikken vinden, waarin zoo scherp belijnd, zoo klaar uitgesproken, zoo doordringend tot in den wortel toe, de beide wereldbeschouwingen onzer dagen tegenover elkander zijn geplaatst. Destijds was het liberalisme oppermachtig, stond Groen als een eenling in de Kamer en kon de liberale partij zich de weelde veroorloven, den strijd op principieel gebied te ontwijken. Thans, nu de rollen zijn omgekeerd, nu naast het liberalisme de sociaal-democratie optreedt, die consequent de lijn der revolutie doortrekt en de liberale partij tot steeds kleinere dimensies brengen zal, moest wel de vraag aan de orde komen, waar het machtigste wapen te vinden is tegen een beweging, die in het voorjaar haar revolutionnair karakter openlijk toonde en alleen door het standhouden onzer Regeering, door de energie onzer christelijke werklieden, door het beginsel des geloofs bedwongen werd.

De geheel andere vorm, waarin de strijd thans gestreden wordt tegen de Revolutie, stelt aan de belijders van het Evangelie hooge eischen. Tal van vragen, die in Groen's tijd niet eens bekend waren, zijn thans aan de orde van den dag. En al mag principieel de tegenstelling dezelfde zijn, omdat de worsteling steeds gaat tusschen Evangelie en Revolutie, Geloof en Rede, het gezag Gods en de souvereiniteit van den mensch, — toch dwingt der tijden nood om naar steeds nieuwe wapenen te zoeken, waarmede de overwinning kan worden behaald.

Niet genoeg kan ons christenvolk daarom God den Heere danken, dat onze staatslieden in het parlement met zooveel beslistheid en welsprekendheid zich tot dien strijd hebben aangegord. Ditmaal liet men de taak niet over aan de Regeering, maar gevoelde men, dat de mannen, die ons volk vertegenwoordigen, zelf geroepen waren om den toegeworpen handschoen op te rapen. Men verloor zich niet in detailpunten, om spijkers op laag water te zoeken. De vijand werd in het hart getast. Er sprak hooger geestdrift in het woord. Een taal werd beluisterd, die weerklank vond in het hart van ons Christenvolk en die moed gaf voor de toekomst. Het parlement werd een worstelperk, waarin gekampt werd man tegen man om de diepste vraag, of de geest uit God, dan wel de geest der revolutie de overhand zou hebben in ons volksbestaan. En juist die principieele worsteling bracht de Christelijke partijen nauwer tot elkaar, deed de broederveeten vergeten en toonde hoe vast het cement is, dat de geloovigen bij alle verschil saamverbindt.

Zoo bracht deze parlementaire strijd ons een rijke winst. Een winst, omdat het vertrouwen versterkt werd in onze Regeering en de vertegenwoordigers onzer beginselen in het parlement. Een winst, omdat met toepassing op den strijd onzer dagen de christelijke beginselen zoo klaar en helder werden uiteengezet. Een winst bovenal, omdat in geen ander parlement in Europa met zooveel beslistheid door de Regeering en de meerderheid der volksvertegenwoordiging beleden wordt, dat de erkenning van de Souveriniteit Gods het uitgangspunt van alle staatkunde wezen moet.

Mag dit?

De actie van de voorstanders der Theologische school neemt in onze kerken een niet onbedenkelijk karakter aan, dat tot publiek protest noopt.

Dat de voorstanders eener kerkelijke opleiding op verschillende plaatsen vereenigingen oprichten, om de school te steunen, spreekbeurten voor de school laten vervullen en op alle mogelijke wijze propaganda drijven voor hun beginsel, is hun goed recht. Al is het oprichten van zulke particuliere vereenigingen, gelijk Incognitus niet ten onrechte in de *Groninger Kerkbode* opmerkte, lijnrecht in strijd met de idee der *kerkelijke opleiding*, omdat het zwaartepunt aldus van den kerkeraad naar een particuliere vereeniging verlegd wordt, — op ons standpunt kan deze evolutie der kerkelijke toestanden slechts als winst worden geboekt. Indien deze beweging doorwerkt, zal het eindresultaat zijn, dat de school te Kampen gedragen wordt door een reeks particuliere vereenigingen, die alleen hierin onderscheiden zijn van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, dat zij in geen het minste contractueel verband met de Gereformeerde kerken staan en dat niemand weet welke de grondslag dezer vereenigingen is.

Daarover gaat onze klacht dus niet.

Maar wel over tweeërlei feit.

Vooreerst hierover, dat in verschillende classen de vraag aan de orde is gesteld, of het niet beter was de tweede collecte, die de Arnhemsche Synode voor de Vrije Universiteit uitgeschreven had, niet te houden.

Gelukkig is niet een classis op dit voorstel ingegaan, en is deze poging om de besluiten der Synode opzij te zetten en naar eigen willekeur te gaan leven, daardoor verijdeld. Maar desniettemin blijft het droeve feit, dat een der hoogleeraren van de Theologische school bij ingezonden schrijven in de *Kamper Kerkbode* openlijk de gemeente aanried geen cent in de collecte voor de Vrije Universiteit te geven. Aan een onnoozelen dorpskerkeraad vergeeft men zulk een revolutionnair streven, maar een hoogleeraar in den dienst der kerken, die openlijk aanraadt de besluiten der synode niet na te komen — niet omdat deze besluiten tegen Gods Woord of de Belijdenis strijden, maar omdat ze niet naar zijn zin zijn — neemt een positie in, die in niet één opzicht te verdedigen is.

Intusschen is deze eerste aanval op ons kerkverband afgestuit op den vroeden zin onzer classes en schuilt dus hierin niet een rechtstreeksch gevaar voor de eenheid onzer kerken.

Maar wel ligt dit gevaar in het feit, dat de vereenigingen, die voor de Theologische school zijn opgericht, zich gemetamorphoseerd hebben in kerkelijke kiescolleges en met candidatenlijsten en aanbevelingsbrieven de gemeenten bewerken, om alleen voorstanders der Theologische school in den Kerkeraad te kiezen. De kerkeraad van de Gereformeerde kerk te Rotterdam A heeft hiertegen protest aangeteekend in het volgende schrijven:

De Kerkeraad ziet zich genoopt, om door middel van onze „Kerkbode" een broederlijk, maar nochtans ernstig woord tot de gemeente te richten. Het geldt n. m. de manier, waarop door sommige broeders in dit jaar weder bij de verkiezing voor ambtsdragers gehandeld is. Door deze broeders is een schrijven aan enkele leden der gemeente gezonden met het verzoek om de door hen genoemde candidaten te stemmen. Deze handelingen moeten wij noemen *ongeoorloofd*, *schadelijk voor de gemeente* en *gevaarlijk voor de toekomst*.

Ongeoorloofd, want de leiding van het geheele verkiezingswerk behoort, volgens het recht, dat in Christus' kerk geldt, bij den kerkeraad en bij hem alleen. De broeders in de gemeente hebben volkomen recht om over voorgestelde candidaten te oordeelen; zij mogen, indien noodig, elkander inlichtingen verschaffen over de gaven van de voorgestelde candidaten; maar een comité, dat de leiding der verkiezing op zich neemt, gaat eene macht vormen tegenover de wettige, van God gestelde macht, n. m., den kerkeraad. Aangemoedigd door een tijdelijk succes kan zulk een comité ten laatste zich steeds meer macht aanmatigen, en zoo zouden in Christus' kerk de inzettingen en verordeningen Gods omgekeerd worden. Daarvoor moet de de kerkeraad waken en hij is daartoe verplicht, vandaar dat hij openlijk de gemeente waarschuwt. *Schadelijk* is de bedoelde handelwijze voor de gemeente. De broeders hebben n. m. door het opschrift boven hun circulaire „comité tot handhaving van de Theol. School" den schijn op zich geladen, dat de kwestie in de opleiding den doorslag heeft gegeven om sommige aftredende broeders niet ter verkiezing aan te bevelen en andere broeders voor dezen in de plaats te stellen. Dat nu is schadelijk voor de gemeente. Men mag den kerkeraad niet verdeelen in twee partijen, waarvan de eene helft vóór de Theol. School en tegen de Vrije Universiteit zou zijn en de andere tegen de eerste en vóór de laatste. De kerkeraad is zich volkomen bewust, dat het zijne roeping is, om de school der kerken te steunen. In een Gereformeerd kerkverband brengt men de besluiten eener Generale Synode ten uitvoer, tenzij de conscientie daartegen getuige. *Op dit standpunt staat de Kerkeraad en zal bij blijven staan.* Dat de een meer voor een school der kerken is, terwijl de ander meer gevoelt voor eene Universitaire opleiding mag geen oorzaak worden, dat men den kerkeraad in twee partijen verdeelt. Verschillend gevoelen over de opleiding mag geen aanleiding zijn, om broeders, die met eere in het ambt dienen, tegen te werken. Zoo ondermijnt men het gezag van den wettigen kerkeraad en dat is eene zonde, welke de Heere niet gedoogt, maar te Zijner tijd bezoekt. De kerkeraad heeft, getuige de laatste candidatenlijst, in 't geheel niet gedacht aan broeders die vóór of tegen eene opleiding door de kerken of eene universitaire opleiding zouden zijn, en hij gelooft, dat hij het recht heeft, om van de gemeente te eischen, dat zij geen element in de verkiezing brenge, dat hij er niet ingelegd heeft en dat volgens Gods Woord er ook niet ingelegd mag worden.

Gevaarlijk is deze handelwijze voor de toekomst. Het hart des menschen is arglistig en als broeders, die het met het Comité *niet* eens zijn, ook verkeerde propaganda gaan drijven voor de huns inziens geschikte candidaten, wat dan? Wordt dan het lichaam des Heeren niet verscheurd? Heeft men zich daarvan rekenschap gegeven? Zou dat het „onder biddend opzien tot God verkiezen van ambtsdragers" zijn? Al verkiezen wij niet meer door het lot, gelijk in de eerste gemeente geschiedde, de bede der discipelen moet toch de onze blijven: „Heere, Gij Kenner der harten, wijs Gij ons de mannen aan, die Gij uitverkoren hebt." En of men nu vergaderingen houdt of niet; of men strooibiljetten verspreidt of niet; of men broeders bezoekt of niet, het optreden van een comité van actie bij verkiezingen voor ambtsdragers is *ongeoorloofd, schadelijk en gevaarlijk*.

In den naam des Heeren, aan Wien wij eens rekenschap zullen moeten afleggen, hoe wij de gemeente bestuurd hebben, waarschuwen wij tegen deze manier van handelen en wij doen dat *zonder voorbehoud*.

Namens den Kerkeraad,

E. DOUMA, *Praeses.*
G. v. BLEEK, *Scriba*

Indien dit feit alleen te Rotterdam was voorgekomen, zouden wij deze zaak aan de prudentie van den Kerkeraad hebben overgelaten.

Maar dit is niet zoo.

Uit het Noorden en het Zuiden evengoed als uit het midden van ons land komen dezelfde klachten tot ons. In saamgesmolten kerken, waar de grootste voorzichtigheid eisch is om geen verbittering te wekken, heeft men ditmaal alle kerkeraadsleden, die van de vroegere B kerk waren, er uit gestemd en vervangen door vroegere A leden. Op een plaats, waar men nog niet tot saamsmelting kwam, wipte men een ouderling, die 20 jaren lang de kerk met eere gediend had, alleen omdat hij een bijdrage gaf voor de Vrije Universiteit.

Of het gelijktijdig optreden van dit verschijnsel in zoo verschillende deelen van ons land te wijten is aan een geheimzinnig comité, dat zonder eenige publieke verantwoordelijkheid de lakens uitdeelt, gelijk vóór de Arnhemsche synode, dan wel geheel spontaan is, laten wij in het midden.

Maar in elk geval wordt het tijd, dat deze feiten openbaar worden gemaakt, opdat de publieke opinie in onze kerken over dit zondig drijven haar oordeel uitspreke.

Rotterdam's kerkeraad heeft volkomen gelijk, dat zulke verkiezingspractijken ongeoorloofd, schadelijk voor de gemeente en gevaarlijk voor de toekomst zijn.

En niets zal ons liever zijn, dan wanneer de hoogleeraren der Theologische school openlijk bij dit protest zich aansluiten, opdat elke schijn vermeden worde, alsof met hun goedkeuring of gedoogen zulke handelingen zouden plaats vinden.

De Hervorming.

De Hervorming, het lijf blad der moderne theologen, vraagt met een sneer, of de uitlatingen van Prof. Lindeboom inzake de roeping der advokaten niet zonneklaar bewijzen, hoe gevaarlijk het voor de wetenschap zou zijn, aan de vrije inrichtingen voor hooger onderwijs gelijke rechten toe te kennen als aan de rijks-universiteiten.

De logica dezer conclusie ontsnapt ons.

Vooreerst is er in het door de Regeering voorgestelde Wetsontwerp geen sprake van de erkenning der Theologische school te Kampen, maar van de erkenning der graden door de Vrije Universiteit verleend. En het gaat toch niet aan, de stellingen van een hoogleeraar in de theologie aan een kerkelijk seminarie ten laste te leggen aan eene Universiteit, die met dit kerkelijk seminarie niets uitstaande heeft.

En ten tweede kan Prof. Lindeboom toch moeilijk gelden als de officieele tolk van wat de Gereformeerde wetenschappelijke wereld denkt en gelooft. Over juridische quaesties hebben in de eerste plaats juristen te oordeelen, en nu niet alleen Prof. Fabius, maar evenzoo Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman openlijk protest aanteekenden tegen het oordeel van Prof. Lindeboom en in onze Gereformeerde pers niet één het met Prof. Lindeboom eens bleek, mag gerust geconstateerd, dat deze Kamper hoogleeraar met zijn zonderlinge denkbeelden alleen staat.

Waaraan nog dit zij toegevoegd, dat bij aanlegging van gelijken maatstaf aan de Rijks-universiteiten, het heusch niet moeilijk zou zijn aan te toonen, hoe daar door menig hoogleeraar stellingen zijn verkondigd, die voor de rechtswetenschap minstens even gevaarlijk zijn als de buitensprong, dien Prof. Lindeboom zich veroorloofde.

Zou daaruit volgen, dat de Regeering wijs zou doen met de erkenning der Rijksuniversiteiten als de officieele kweekscholen der wetenschap in te trekken?

Gaarne zouden wij van *de Hervorming* een antwoord op dit drietal opmerking ontvangen.

Evengoed als Prof. v. d. Vlugt stellen wij er prijs op, dat geen moderne-liberale „verzinsels" aan de ontwikkeling van het vrije hooge onderwijs schade toebrengen.

Recensiën.

J. VAN ANDEL. *Paulus tweede brief aan de Corinthiers, aan de gemeente uitgelegd.* Leiden, D. Donner, 1903.

Ds. van Andel zet zijn schoonen exegetischen arbeid voort. Eenvoudig, bijna sober is ook dit boek; alle jacht op effect, alle gezwollen rhetoriek, alle uitstal van geleerdheid is vermeden. Juist daardoor doet dit boek weldadig aan. De taal is klaar en zuiver; de uitlegging gezond en practisch; een schat van rijpe opmerkingen glinstert als edelgesteenten door den gouden draad van het betoog heen. Niet alleen de gemeente, voor wie dit boek bestemd is, maar ook de Dienaren des Woords kunnen hiermede winste doen. Wij hopen, dat Ds. van Andel tijd en lust moge vinden, om nog menig bijbelboek zoo voor de gemeente uit te leggen.

J. CALVIJN. *De profetiën van Ezechiël.* Naar de uitgave van het Corpus Reformatorum uit het Latijn vertaald door J. Lugtigheid, D. des W. te Geesteren, Kampen, J. H. Kok, 1903.

Kort voor zijn sterven begon Calvijn met de profetiën van Ezechiël te verklaren; zijn krankbed en dood verhinderde hem dien arbeid te voltooien; alleen de eerste twintig hoofdstukken legde hij uit. Toch heeft ook deze uitlegging van Calvijn waarde; van eenige afmatting des geestes of mindere scherpheid van oordeel is hier geen sprake. Calvijn bleef tot het laatste toe helder van geest. Anders zou hij zeker niet een zoo moeilijk werk begonnen zijn als de verklaring van dezen profeet. De vertaling is niet slecht; alleen moge Ds. Lugtigheid zorg dragen, dat correctiefouten als trotsch voor trots (pag. 12) en stof voor of (pag. 15) niet blijven staan. Zulke fouten zijn bepaald hinderlijk.

C. VAN PROOSDIJ. *De profeet Daniël.* Tweede Deel, Hoofdstuk VII—XII. De profeet der vertroosting voor het verkoren volk. Eerste stuk. Het eerste en tweede gezicht. Hoofdstuk VII en VIII. Leiden, D. Donner, 1903.

Reeds bij de verschijning van het eerste deel vestigden wij op deze populaire exegese van Daniel de aandacht. Het tweede deel, dat een verklaring tracht te geven van de zeer moeilijke profetiën van Daniel, staat echter niet geheel op dezelfde hoogte als het eerste deel. Ds. van Proosdij is meester in het schilderen van historische tafereelen; zijn rijke fantasie bouwt het verleden op uit enkele fragmenten en vult de leemten aan. Op het gebied van de uitlegging der profetie echter heeft de schrijver zich zelf blijkbaar niet vertrouwd; vandaar dat dit deel voor twee derden geen eigen werk is, maar een compilatie van uitspraken uit andere schrijvers, vooral uit Calvijn. Zulk mozaiekwerk nu bevredigt niet. Vooral niet, wanneer de schrijver, na eerst breede stukken uit Calvijn overgenomen te hebben, ons ten slotte verklaren komt, dat hij het niet met Calvijn eens is en zelf een ander gevoelen is toegedaan. Bij hoofdstuk VII krijgt men dit eigen oordeel alhaas nog te hooren, maar in hoofdstuk VIII ontbreekt het geheel; feitelijk is hier alleen Calvijn aan het woord en worden in korte aanteekeningen de gevoelens van andere uitleggers meegedeeld, zonder dat genoegzaam blijkt, welke opvatting Ds. van Proosdij zelf voor juist houdt.

J. DEKKER. *Naar Ninevé, Jona's reize.* Amsterdam, Hoveker en Wormser 1903.

Otto Funcke gaf indertijd een practische uitlegging van het boek Jona, dat door het ongeloof wel het meest aangevallen wordt, en toonde welke rijke schatten voor het leven van onzen tijd in dit boek verscholen liggen. De nieuwe verklaring, die Ds. Dekker biedt, mag niet zoo frisch en pakkend zijn als van zijn Duitschen collega, maar staat in een opzicht veel hooger. Ds. Dekker heeft ruimschoots gebruik gemaakt van de Assyriologische ontdekkingen en daarmede een beeld geteekend van het Ninevé in Jona's dagen, dat de beteekenis van Jona's zending in het rechte licht stelt. Ook heeft Ds. Dekker volkomen terecht er nadruk op gelegd, dat de hoofdgedachte van dit boek ligt in

de roeping der heidenen. Een schrijffout als Rauwlinson (pag. 116) voor Rawlinson, zal wel aan den zetter te wijten zijn. Voorts had Ds Dekker, die zelf toestemt, dat in de oorspronkelijke taal in het Oude en Nieuwe Testament het monster, dat Jona opslokte, alleen een *groote visch* wordt genoemd en geen *walvisch*, o. i. beter gedaan met de vraag, of God expres een walvisch naar de Middellandsche zee had kunnen ontbieden, waar deze dieren anders niet voorkomen, en of het keelgat van een walvisch wijd genoeg is om een mensch door te laten, buiten spel te laten. Trots deze kleine opmerkingen bevelen wij dit leerzame boek gaarne aan.

C. H. SPURGEON. *De Wonderen van den Heiland verklaard en toegepast in toespraken voor Zijne gemeente op aarde.* In 't Hollandsch overgebracht door E. Ubels, Doesburg, J. C. van Schenk Brill 1903.

Spurgeon's werken behoeven geen aanbeveling. De frischheid en oorspronkelijkheid van Spurgeon's geest, zijn diepe kennis van de nooden van het menschelijk hart; zijn rijk inzicht in het Evangelie der genade maken de kracht en bekoring uit van zijn predikatiën. En al mag de Gereformeerde hier en daar bezwaar hebben, omdat bij het streng vasthouden aan de lijn der uitverkiezing de *verbondsgenade* niet genoeg tot haar recht komt, toch aanvaardt ook hij dankbaar de rijke gave, die God in Spurgeon's werken aan de gemeente schonk. Het verblijdt ons daarom dat ook dit deel van Spurgeon's werken in 't Hollandsch vertaald wordt, al blijft *voorzichtigheid* bij het gebruik van deze Engelsche spijze gewenscht.

J. P. HASEBROEK. *Het Evangelie van Mattheus voor de gemeente toegelicht.* Naar de „Réflexions Morales" van P. Quesnel vrij gevolgd. Op nieuw uitgegeven met een inleidend woord van Dr. S. D. van Veen, hoogleeraar te Utrecht. Utrecht, J. C. van der Stal, 1903.

De oorspronkelijke titel: „réflexions morales" is zeker juister dan de titel, dien Ds. Hasebroek koos. Een toelichting op het Evangelie vindt men hier niet. Wel losse aanmerkingen, die meestal een zedelijke strekking hebben. De Réflexions morales van Quesnel zijn een der schoonste vruchten van Port Royal; ze leggen getuigenis af, hoe de geest van Augustinus nog nawerkte in de Roomsche Kerk. Toch zullen deze „zedelijke overdenkingen" een protestant niet geheel bevredigen. Het protestantisme heeft rijker licht ontvangen dan het Jansenisme; en het middelpunt van het Evangelie: de rechtvaardigmaking door het geloof treedt in deze moreele overdenkingen niet genoeg op den voorgrond.

Ds. FELIX. *Predikers en Prediken.* Groningen Jan Haan, 1903.

Ds. Felix heeft hier uit tal van schrijvers bijeengevoegd kostelijke opmerkingen over de homiletiek en deze in verschillende categorieën gerangschikt. Menige gulden raad, kostelijke opwekking, troostelijke mededeeling uit eigen ervaring of van uitnemende predikers worden hier geboden. Voor jonge predikanten kan dit boekske nuttig zijn.

A. M. DIERMANSE. *De ineensmelting.* Een woord voor de *Eenheid der Kerk.* II. Hoe *onhoudbaar* de Bezwaren zijn! Hoe *schriftuurlijk* de ineensmelting is! Den Haag, Rientz Baits, 1903.

Eigenlijk moest zulk een betoog als Ds. Diermanse hier levert, niet meer noodig zijn. Het getuigt tegen onze kerken, dat na tien jaren saam geleefd te hebben in één kerkelijk verband, op zoo vele en aanzienlijke plaatsen als Rotterdam, den Haag, Leiden, Middelburg, Arnhem, Groningen, de muur des afscheidsels tusschen kerken, die één belijdenis en één kerkenorde hebben, nog niet is afgebroken. Nu wel echter met dit kwaad nog altoos voorttobben, valt het te prijzen, dat Ds. Diermanse op zoo bezadigden en broederlijken toon de onhoudbaarheid der bezwaren in het licht stelt en den eisch der Schrift bij de conscientiën bepleit. Vooral in die kerken, die nog niet tot samensmelting kwamen, kan dit vlugschrift goeden dienst verrichten.

W. H. GISPEN. *Eenige Brieven aan een vriend te Jeruzalem.* Kampen. J. H. Kok, 1903.

De pittige brieven die Ds. Gispen vroeger aan een vriend in Jeruzalem schreef, vormden een hoofdattractie van *De Bazuin.* Ge mocht het met de beschouwingen van den briefschrijver niet altijd eens zijn, soms bedenkelijk het hoofd schudden over enkele gewaagde paradoxen, maar de geestige humor, de rake opmerkingen, de frischheid van geest, maakten Gispen's brieven tot de meest gelief koosde schotel, dien de *Bazuin* redactie haar lezers kon voorzetten. Gispen is nooit enghartig geweest; hij had een open oog voor de gebreken ook van de broeders die naast hem stonden; gelijk hij omgekeerd het goede wist te waardeeren zelfs bij degenen, die kerkelijk tegenover hem stonden. Het is daarom te begrijpen, dat vele vrienden van Ds. Gispen eene afzonderlijke uitgave van deze brieven begeerden.

Ds. Gispen gaf aan dien drang gehoor en deed zelf een keuze uit het tijdvak 1878–1888. Wie deze brieven herleest, zal wel onder den indruk komen, hoe vlug ons leven voorbijgaat en hoe geheel anders de loop der historie is geweest, dan deze briefschrijver dacht. Ds. Gispen heeft vele talenten, maar de profetenmantel is hem niet op de schouders gevallen. De diepste oorzaak daarvan is wel, dat Ds. Gispen bij al zijn schalkschen humor in den grond pessimist is en God de Heere betere dingen voor zijn kerk en volk in Nederland weggelegd had, dan 'smenschen kortzichtige blik voorzien kon.

W. H. GISPEN. *Rechtvaardig voor God.* Kampen. G. Ph. Zalsman. 1903.

Het moet voor Ds. Gispen wel aangenaam zijn, dat de beide uitgevers te Kampen wedijveren om zijn pensarbeid voor *De Bazuin* in meer duurzaam gewaad aan ons publiek voor te leggen. Zeker verdienen dit deze artikelen, waarin het hooddogma van de reformatie, de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, op eenvoudige en begrijpelijke wijze wordt uiteengezet aan de hand van onze uitnemendste theologen.

Uit Eigen Kring. Twee en vijftig leerredenen door predikanten der Christelijk Gereformeerde kerk in Noord-Amerika. J. B. Hulst. Grand Rapids, Michigan. 1903.

Wie dezen bundel predikatiën doorbladert, zal door twee dingen getroffen worden. Vooreerst hierdoor, dat de Christelijke Gereformeerde kerk in Amerika in zoo menig opzicht met onze Gereformeerde kerken in Nederland verwant bleef. De meeste dezer leerredenen zoudt ge zonder eenige wijziging in onze kerken kunnen houden. Wat wij onder de Amerikaansche preekmethode verstaan, de jacht op effect, het verhalen van anecdoten, het preeken over motto's in plaats van over den tekst zelf, vindt ge hier nergens. Onze Christelijk Gereformeerde broeders in Amerika houden vast aan de oude Gereformeerde preekmethode, en beschenen het Woord Gods aan de gemeente van Christus in alle eenvoudigheid en oprechtheid. En in de tweede plaats zal het feit de aandacht trekken, dat onze broeders aan de overzijde de kunst verstaan, *veel* in *weinig* woorden te zeggen. De meeste dezer leerredenen zijn niet langer dan 14 bladzijden. Al het gerekte en lang uitgesponnene, dat onze Hollandsche predikatiën zoo vaak ongenietbaar maakt, is hier gemeden. Wij kunnen onze vacante kerken dan ook wel aanraden, met deze vrucht van Amerikaanschen bodem eens de proef te nemen. Er is menige predikatie in dezen bundel, die voor onze kerken met stichting en zegen kan gelezen worden.

Uit de Pers.

Over het nut eener goede *catechisatie* schrijft Ds. Hoekstra in de *Arnhemsche Kerkbode* het volgende:

»Wij lazen eens ('t was eenigen tijd na de kerkelijke beweging van 1886) van een dienaar des woords in eene onzer kerken, die nog al eens den spijker op den kop slaat: »Aan zijne catechisatiën kan geen dienaar des woords in de Gereformeerde kerken denken zonder een zucht". Zóó ongeveer. Wij achtten, toen wij dat lazen, onszelven gelukkig, omdat wij toentertijd in eene groote stad talrijke en bloeiende catechisaties hadden, en er onder de jonge menschen een uitnemende geest heerschte, vrucht van de geestelijke verheffing, die in de dagen van 1886 en 1887 de huisgezinnen in die gemeente had aangegrepen en bezield.

Maar later hebben wij wel eens gedacht aan dat woord. Het is maar al te waar, dat vaak de catechisanten, ook in onze Gereformeerde kerken (vooral zeker in de grootere dorpen en in de steden), om het heel zacht uit te drukken, niet veel blijk geven van de genade des verbonds, hetwelk de Heere met zijn volk heeft tot in geslachten, en soms eerder doen denken aan een onheilig kroost, dat lichtvaardig met God en Godsdienst spot".

En toch betaamt het een dienaar des woords, het geestelijk ideaal vast te houden, dat in Gods woord en verbondstoezegging gegrond is. Bij een ernstig opvatten van de catechisatiën zal hij toch ook weer genoegen van haar beleven, en hij zal, onder den zegen des Heeren, een geslacht vormen, dat Gods woord en wegen eerbiedigt en liefheeft.

Naast de bediening des woords behoort de catechisatie tot de gewichtigste deelen van het ambt eens leeraars. Als de catechisatie ernstig opgevat wordt, vordert ze van den leeraar veel inspanning. Ze wordt ook in ons Gereformeerd kerkelijk leven, slechts door een deel menschen op den rechten prijs gewaardeerd.

In den dienaar des woords wordt, wat de catechisatie betreft, vooral vereischt, dat hij hart hebbe en lust, om de kinderen der gemeente Gods, de jongelingen en de jongedochters te onderwijzen in de wegen des Heeren; dat hij gave en tact van onderwijzen bezitte, en dat orde en tucht door hem in de catechisatie onderhouden worden. Als gedurende de catechisatie het lawaai buiten de deur te hooren is, of er een onderling bij moet zijn, om op de kwajongens toe te zien, wijst dit voorzeker op niet gewenschte toestanden.

Het nut en de zegen van eene goede catechisatie is niet licht te breed uit te meten. Natuurlijk houdt zij verband met de prediking, inzonderheid ook met de catechismusprediking. Een goed catechisant zal door de catechisatie ongemeen versterkt worden in vatbaarheid om de prediking te verstaan. Dat niet alleen. Er is geen twijfel aan, of menig deugdelijk lid der kerk heeft vooral door door de catechisatie van den Heere zijnen God zijne geestelijke vorming verkregen, en de geestelijke richting in zijn denken en in zijne genegenheden overeenkomstig het Woord en in de vreeze Gods. Zóó gezegend kan een deugdelijke catechisatie werken. Namelijk voor degenen die haar trouw en geregeld bijwonen en volgen, en hun hart er op zetten om te leeren. Dit is in onze Gereformeerde kerken het geval bij degenen, die uit de beste huisgezinnen komen. Er is een zeker aantal huisgezinnen, waar er niet aan gedacht wordt van de catechisatie weg te blijven, tenzij ziekte of een andere wettige reden verhindert, evenmin als er aan gedacht wordt, den predikdienst te verzuimen, wanneer het kerktijd is. Maar er zijn ook vele andere huisgezinnen, waarin de achting voor Gods woord en de genegenheid tot de paden des Heeren veel geringer is. Uit zulke huisgezinnen komen in den regel de catechisanten, die gedurig verzuimen, slechts eens nu en dan komen, of soms geheel wegblijven. 't Een hangt met 't ander saam. Zijn de ouders slordig en nalatig in het kerkgaan, het plant zich in den regel op de kinderen over; en deze kunnen dan door hun schaars komen op de catechisatie ook niet de rechte vrucht daarvan hebben. Het geldt van alle dingen, en ook van het onderwijs in Gods woord en wegen, dat alleen bij geregeld gebruik vrucht en doorwerkende zegen te verwachten is.

Niet altijd is er ongunstig over de huisgezinnen te denken, waaruit eens een onordelijke catechisant voorkomt. Het is mogelijk, dat ook bij ernstige en Godvruchtige opvoeding, toch in het een of ander kind een verkeerde aard op den duur blijkt, of dat kwade samensprekingen met anderen bij het kind goede zeden verderven. Maar in den regel is er, wanneer er uit een huisgezin onceremoniedige, brutale, lompe of steeds verzuimende catechisanten voortkomen, een gebrek in de stichtelijkheid van het huisgezin.

Op twee dingen wenschen wij hier nog even te wijzen. Het eerste zullen wij met een voorbeeld aanduiden. Vader is deugdelijk, wil den weg van de vreeze Gods op, en is goed van karakter. Maar moeder is minder deugdelijk, gaat, als de kinderen opgroeien, tegenover vader met de kinderen konkelen, en verschoont en stijft de kinderen in hunne verkeerdheden. Dit is een ontzet ende pest, die haar dood aanbrengend verderf, als de Heere het niet genadig verhoedt, tot in kind en kindskind kan doen gevoelen.

En een tweede zaak is deze; Laat er vooral om de goede leeraars of onderwijzer, want die komen ten slotte *ook* wel over *deze* moeilijkheden heen. Maar wij zeggen het in belang van de huisgezinnen en de kinderen zelven. Vooral wanneer een leeraar pas in de gemeente komt, kan er bij velen uit onverstand soms zooveel verkeerde oordeelvelling zijn. Later komt men soms tot andere en betere gedachten. Maar dan is door de ongunstige gedachte, die men eerst op sommige punten had, en waarvan de kinderen soms iets of veel gemerkt hebben het kwaad reeds gesticht. Want dan hebben de ouders door hun onverstand soms voor langen tijd den invloed gebroken, dien de goede onderwijzingen op hun kind zouden kunnen hebben. Over het geheel genomen, zal een leeraar aan de kinderen de jongelingen en de jongedochters kunnen merken, hoe er in de huisgezinnen over hem en zijn werk gedacht en gesproken wordt.

De laatste opmerking snijdt hout.

Indien in het gezin met minachting over den predikant gesproken wordt, is deze op catechisatie zijn gezag over de kinderen kwijt. En waar dat gezag ontbreekt, kan het onderwijs geen vruchten afwerpen.

Officieele Berichten.

HELDER, 8 Dec. Hedenavond genoot de gemeente alhier het voorrecht met haren geliefden leeraar Ds. Stadig te mogen gedenken, hoe de Heere hem voor 25 jaar riep tot het ambt van Dienaar des Woords. De leeraar vond de stemming van zijn hart vertolkt in het woord des dichters: Looft, looft den Heere mijne ziele. Aan de eere die Hij gaf, aan de hulpe die Hij bood, aan den zegen dien Hij schonk, werd dankbaar door hem herinnerd.

Onze andere leeraar Ds. Koers wees er daarna de gemeente op, hoe Gods woord waardeering van een ambtelijken arbeid eischte, en sprak namens kerkeraad en gemeente den wensch uit, dat de jubilaris nog lang in de liefde en de achting der gemeente mocht deelen, en als een getrouw dienaar nog vele jaren tot eere van Zijnen Zender mocht werkzaam zijn.

Staande werd den leeraar toegezongen Ps. 134 vs. 3.

Namens den kerkeraad,
P. KRAMER, *Scriba.*

Kort verslag van de vergadering der classe „Utrecht" 2 Dec. 1903.

De vergadering wordt door den praeses Ds. Barger op de gebruikelijke wijze geopend.

In 't Moderamen namen zitting naast den praeses, Ds. v. Minnen als assessor, Ds. Buitenhuis scriba; voor 't persverslag wordt Ds. Ruys benoemd. De notulen worden door Ds. van Boeren gelezen en goedgekeurd.

De praeses spreekt een hartelijk woord van welkom tot de Dienaren des woords D. D. Verhoef te Zeist en Brouwer te Harmelen.

Rapporten van kerkvisitatoren worden gelezen en besproken.

Vacaturebeurten worden als volgt geregeld:
IJselstein: Januari, Ds. Barger en Ds. Ruys.
„ Februari, Ds. Bouma en D. Schock.
Zuilen: Januari, Ds. v. Velzen.
Benschop: „ Ds. Buitenhuis.
Vleuten en de Meern: Januari, Ds. Verhoef.

Ds. Buitenhuis leest 't rapport inzake de leden der kerk te Benschop onder Polsbroek, die zich bij de kerk van Oudewater wenschen te voegen. De classe, die leden gehoord hebbende, keurt hun verzoek goed en adviseert de hulp der naastbijzijnde kerken in te roepen ter reformatie van de kerk te Polsbroek.

Ds. Adriaanse rapporteert inzake de vraag, hoe de classicale vergaderingen meer dienstbaar te maken aan den geestelijken welstand der kerken. Besloten wordt om eens of tweemaal per jaar een conferentie te houden van ambtsdragers.

De praeses sluit na omvraag de vergadering, terwijl Ds. Adriaanse in dankgebed voorgaat.

Op last der classe,
A. L. RUYS.

Montfoort, Dec. 1903.

Binnenland.

MEETING van de Friesche Afdeeling van den Ned. Bond van Jongelings-Vereenigingen op Geref. Grondslag.

II

Intusschen had de klok juist „drie" geslagen. Wat pauseering, verfrissching en verversching gaf nieuwen lust voor wat volgen zou. Precies half vier liet de hamer zich weer hooren. De Voorzitter, die met vaste handen aangenaam en gezellig de vergadering leidde, vroeg de aandacht voor den nieuwen Redacteur van het heraldemend *Friesche Dagblad*

Het woord was aan den heer *J. v. d. Molen*, die uiterst beleefd aan de Meeting Commissie verzocht had een kwartierke te mogen spreken over:

De beteekenis der Christelijk Pers.

Spr. noemde deze meeting van de Friesche Afdeeling een teeken van den *nieuwen tijd*, waarin wij, Calvinisten, ons mogen verheugen. Ook het jongere geslacht onder ons wordt beziell door de Calvinistische levensgedachte, en daarom is eene vergadering als deze een hoogst gewichtig, een heerlijk feit. Onze jongelingen toch zijn de pioniers, de hope der toekomst genaderd tot den dorpel des menschelijken levens. En in dat leven zijn er drie machten, die zeer grooten invloed uitoefenen op de menschen:

a. De Kerk, door de prediking des Woords en het huisbezoek.

b. De School, door de stelselmatige bearbeiding van de jeugd des volks.

c. De Pers.

Maar wie teekent den invloed der Pers? Heeft De Costa niet gezegd: „De drukpers was een stap ten hemel of ter helle"? In elk van onze huisgezinnen komt die Pers, 't zij dagelijks, 't zij wekelijks, om haar boodschap te brengen. Maar een nieuwtje is toch een nieuwtje, zal men zeggen, en 't geeft toch weinig verschil, of men dat nieuws leest in een zoogenamd „neutraal" blad, dan in een partijblad. Maar weet men dan niet, dat juist de man, die aan dat nieuwtje een vorm geeft, 't weergeeft in woorden, daarop zijn stempel drukt? Gevoelt men dan niet, dat de persoonlijkheid van den schrijver zich afdrukt ook in wat bij in nog zoo eenvoudigen vorm in de pers mededeelt? Lees een jaar lang éénzelfde orgaan, en men komt onder den invloed van den gedachten gang van den schrijver, wiens producten men onder de oogen krijgt.

Op 't terrein van de *Kerk* hebben we gekozen voor een *eigen, vrij herlelijk leven.* Op 't gebied van de *school* gekozen voor een *eigen vrije Christelijke School.* Mogen we dan op 't gebied van de *pers* achterblijven, onverschillig zijn?

De *neutrale* pers geeft u *te veel* juist door zijn neutraliteit, die niet bestaat. Ieder kiest partij, ook de redacteur van het „neutrale" blad, en hij zal door zijn bekoring den „zwakkere" voeren op het pad, waarop hij lichtelijk afwijkt van den rechten weg.

Daarom hebben ook de Calvinisten in Friesland gekozen voor een *eigen vrije, Christelijke pers.*

In Friesland, met zoo schoone traditiën, vertoont zich nog hier en daar die Libertijnsche geest, die ook op 't terrein van de pers nog meent, dat men 't met dat „neutrale" nog wel doen kan. En die geest moet er uit.

Waar Frieslands Calvinisten aan de spits staan van den strijd, daar deed spr. in bezielende woorden een beroep op Frieslands Jongelingschap, om zich mannen te toonen, ook in den strijd voor de eigen, vrije Christelijke pers. (Applaus.)

Vrienden! zoo riep thans de Voorzitter uit, vrienden! het raadsel is opgelost! Het Raadsel? Opgelost? Ja! opgelost is het raadsel, waarom de stoere arbeid van het Afdeelingsbestuur en het beginselvaste streven van Jong Friesland niet eerder in de Friesche Pers, met name in ons Dagblad, meer waardeering en steun heeft gevonden. Gister lazen we dienaangaande, om zoo te zeggen voor 't eerst, eens een met gloed van overtuiging geschreven asterisk, die hope geeft op betere schap. Dank daarvoor! Maar men wist dan toch reeds langer van ons bestaan, en hoe en waarvoor we werken. Het stilzwijgen over onze actie was tot heden hier een onoplosbaar raadsel. Doch, vrienden, ziet nu niet naar wat achter is, het ideaal blijft ons wenken, strekt u uit naar wat vóór is, want *„het raadsel is opgelost!"* We misten nog steeds den rechten man op de rechte plaats, die mannentaal spreekt, en nochtans ons streven toont *in* te willen leven. Wij arbeiden dan ook niet voor een oogenblikkelijk succes. Die gelooven mogen *niet* haasten. Alles heeft zoo zijn van God bestemden tijd. Ook het spreken van een woord op zijn pas. Leve de Pers! de Onze! (daverend applaus).

„Vrienden, draagt *nú* koren an,"
„dat dêôs Molen malen kan."

(enthousiastische toejuiching).

(Slot volgt.)

Buitenland.

Zuid-Afrika. Uit het kerkelijk leven in Zuid-Afrika.

Het kerkelijk leven onzer Zuid Afrikaansche broeders begint van lieverlede weder op te waken. Zoo moet de 15len November de zoste Synode der N. G. kerk der Kaapkolonie gehouden zijn. De oorlog is oorzaak geweest, dat deze Synode in zes jaren niet gehouden werd. De krijgswet, de moeielijkheid om van de militaire overheid een verlofbrief te krijgen, ten einde zich te kunnen begeven van het eene district naar het andere, de toestand des lands in het algemeen, waren oorzaken dat de vergadering die in 1900 moest gehouden zijn, drie jaar werd uitgesteld.

De synode moet ditmaal gehouden zijn in het gebouw „Het Hugenoten-gedenkteeken" te Kaapstad. Dit gebouw is gesticht ter herinnering aan de sedert 1688 uit Frankrijk uitgeweken Hugenoten, die zich in de kolonie vestigden. Het is in hoofdzaak bestemd voor het houden van kerkelijke vergaderingen, die vroeger steeds in het kerkgebouw te Kaapstad plaats hadden.

De synode bestaat uit alle dienstdoende predikanten der Ned. Geref. Kerk in de Kolonie, benevens de afgevaardigden, zijnde een ouderling uit elke gemeente en twee ouderlingen van de Moederkerk te Kaapstad.

Het privilegie der „Moederkerk" is, dunkt ons, niet gerechtvaardigd. Voor den aanvang der werkzaamheden zouden de leden der Synode zich vereenigen in de Groote Kerk te Kaapstad ter bijwoning van een plechtige godsdienstoefening ter opening der Synode, om zich daarna gezamenlijk naar de vergaderzaal te begeven; een Engelsche manier van doen, om de werkzaamheden te beginnen. Onder de punten op het agendum komt voor: de zending, opvoeding, onderwijs, de taal en voorloopige besprekingen van eene eventueele vereeniging der N. G. Kerk in Zuid Afrika.

Wat de Ned. Ger. kerk in Transvaal betreft, kunnen wij het volgende mededeelen, ter aanvulling van hetgeen wij reeds te voren hebben gemeld. De Synode der Ned. Ger. kerk had besloten, dat leden der kerk, die aan Britschen kant hadden gestreden, die dus de wapens tegen hunne broeders hadden opgenomen, of zich voor den rechten tijd hadden overgegeven, hun verkeerdheid moesten erkennen, en belijden dat zij schuld daarover gevoelden dat zij aldus hunne hand tegen hunne broeders hadden opgeheven. De mannen die zich aldus aan verraad tegen over de hunnen schuldig maakten, zijn saamgekomen en benoemden eene deputatie, om gedaan te krijgen dat dit besluit der Synode zou ingetrokken worden. Deze deputatie begaf zich naar Ds. Bosman, die haar te kennen gaf, dat hij niet officieel met hen kon spreken maar wel in broederlijken geest, en dat hij voor zich tusschen de „National Scouts" of „Nationale verkenners en de „Handsuppers", die zich te vroeg overgaven, wel degelijk onderscheid maakte.

De deputatie verklaarde echter, dat „National Scouts" en „Handsuppers" zich één gevoelden en daarom dezelfde lijn trokken. Het eind der lange woordenwisseling was, dat de deputatie aan Ds. Bosman verklaarde, dat de leden, wien het besluit gold, zich van de kerk zouden afscheiden en een vergadering zouden beleggen om een kerkeraad voor een nieuwe kerk te benoemen. Het komt ons voor, dat wanneer de „National Scouts" en „Handsuppers" hun voornemen doorzetten, een kerk nooit vicieuser begin heeft gehad, terwijl de stichters niet anders zullen doen dan zich een gedenkteeken oprichten voor hunne schande. Maar de weg der zonde, ook van de zonde van het verraad, is afhellend. Zou er één Zuid Afrikaansch predikant gevonden worden, die deze kerk dienen wil? Deze vraag kwam ons het eerst voor den geest. Doch daar kwamen de vier predikanten voor onze aandacht, die door hunne gemeenten werden genoodzaakt heen te gaan, omdat zij tijdens den oorlog met de Engelschen hadden geheuld. Waarlijk, dit viertal zou bij de nieuw te stichten kerk goed passen!

De deputatie maakt ook bij den Engelschen Luitenant Gouverneur hare opwachting om dezen den staat van zaken en hun besluit mede te deelen. Deze ambtsdrager antwoordde, dat hij wist wat er gaande was en zich over de zaak tot de synodale commissie had gewend. Schoon hij de deputatie der landverraders zijn sympathie te kennen gaf, kon hij zich niet tot het verleenen van hulp verbinden, maar hij wees er op dat de gift van £ 240,000 voor het herstel der verwoeste kerkgebouwen voor allen gold. Als de kerkeraad gekozen was, zou hij gaarne dezen ontmoeten en zijn best doen hem te helpen.

De *Volksstem* zegt: „Een onzer tijdgenooten raadt de „Nationale Scouts" aan, de zaak, na alles beproefd te hebben, voor een gerechtshof te brengen. Wij gelooven niet, dat dit de „Scouts" veel helpen zal; in elk geval zou dat de bitterheid sterk vermeerderen. Laten de „Scouts" nu maar tevreden zijn met den roem, dien zij in de geschiedenis van Zuid Afrika gekregen hebben en zelf een Scouts kerkje stichten om dien roem te bestendigen; of wat nog beter is, laten zij naar een of andere Engelsche kerk gaan, en alles is stil."

Wij denken ook, dat de geheele beweging der deputatie er op zal uitloopen, dat men zich bij de een of andere Engelsche kerk voegt. Het komt ons althans voor, dat eene kerk die haar ontstaan wijt aan landverraad, geen levensvatbaarheid heeft en zelfs door vele Engelschen met weerzin zal aangezien worden. Het heerlijkst zou zijn, indien de leden tot inzicht kwamen hoe het bloed van vele hunner broeders aan hen kleeft en met smeeking en geween hunne schuld beleden.

Zuid-Amerika. Conscientie-vrijheid. In enkele republieken van Zuid-Amerika is men tot hiertoe niet in het bezit van conscientie vrijheid, maar in *de Hope* lezen wij, dat men pogingen gaat aanwenden om die daar te verkrijgen. Zoowel in Peru als in Bolivia en Equador wordt de kerk van Rome alléén geduld. Er mogen geen godsdienstige samenkomsten in die landen gehouden worden, althans niet in het openbaar, dan alleen wanneer deze geleid worden door Roomsche priesters. En de wetten die zulks verbieden, worden streng toegepast. Als er dus Protestanten in die Republieken gevonden worden, dan kunnen zij alleen in het verborgen met elkander hun religie uitoefenen, niet in het openbaar. Pogingen om hierin verandering teweeg te brengen zijn wel aangewend, maar leidden tot hiertoe niet tot het gewenschte resultaat.

Nu verluidt het dat invloedrijke personen in N. Amerika zich hunne regeering hebben gewend, evenals tot de regeering van Duitschland en Engeland, om te weeg te brengen dat deze mogendheden hunne gezanten bij de Peruviaansche regeering in last geven, om op herroeping en afschaffing van de onhoudbare verbodswetten aan te dringen.

Reeds verheugt men zich bij voorbaat, dat Peru en andere republieken van Zuid Amerika voor de prediking van het Evangelie zullen opengesteld worden.

Het is maar jammer, dat alleen op kleine staatjes dergelijke pressie wordt uitgeoefend.

Dat Rusland geen vrijheid van conscientie, althans geen vrijheid voor propaganda aan andere kerken dan alleen aan de Staatskerk verleent; dat Frankrijk straks de kerken aan banden legt, zullen de mogendheden kalm blijven verdragen, evenals zij het toelieten, dat de Turksche Sultan de Armeniers deed vermoorden.

Zij die beweren, dat de Roomsche kerk overal dezelfde is en zich kant tegen conscientievrijheid waar zij de overhand heeft, kunnen wij wijzen op andere republiek en van Zuid Afrika. In de Vereenigde Staten van Brazilië heerscht vrijheid van conscientie, zoodat een 200 missionarissen van Protestantsche kerken aldaar ongehinderd hun arbeid kunnen verrichten. Nu zijn die 200 op eene bevolking van achttien millioen niet veel, maar het is toch te waardeeren dat die 200 mannen vrij en ongehinderd het Evangelie kunnen verkondigen en pogingen mogen aanwenden om de Brazilianen voor de kerk, door welke zij werden uitgezonden, te winnen.

In de Argentijnsche republiek heerscht wel de Roomsche eeredienst als de godsdienst van den staat, doch andersdenkenden mogen er vrij hunne religie uitoefenen. In deze republiek wordt ook door N. Amerikaansche zendinggenootschappen gearbeid. Vrijheid van conscientie heerscht ook in de republiek Paraguay, maar er wordt van Protestantsche zijde niet in gearbeid. Alleen wordt er iets gedaan tot evangelisatie van een of twee Indiaansche stammen dier republiek. De republiek Uruguay laat ook de predikitg van het Evangelie vrij, zoodat een twaaltal N. Amerikaansche missionairs het Woord aldaar kunnen verkondigen, zonder dat hun iets in den weg gelegd wordt.

In Engeland werden stappen gedaan om de Evangelisatie der laatstgenoemde republieken ter hand te nemen.

Gemengd nieuws.

De spoorweg bij het meer van Gennesareth.

Weldra zal het fluiten van een locomotief voor het eerst te Nazareth en andere Galileesche steden gehoord worden. Van Haifa, een klein kustplaatsje onder den berg Karmel, wordt een spoorweg naar het meer van Gennesareth gelegd. Deze spoorweg zal dit binnenlandsche meer met den reeds bestaanden spoorweg verbinden, die noordwaarts van het meer van Gennesareth naar Damaskus en Mekka gaat. Het heet dat de Sultan deze spoorwegen liet bouwen; inderdaad zijn zij door Duitschers in het leven geroepen. Alle ingenieurs en hoofdambtenaars zijn Duitschers. In Palestina, Syrie en de aangrenzende berittingen van den Sultan wonen honderddulzenden Duitschers, terwijl de handel feitelijk in hunne handen is.

De nieuwe spoorweg zal dwars door de provincie Galilea naar Noord-Palestina gaan en langs de uit het Nieuwe Testament zoo bekende plaatsen Kapernaum, Kana, Saron, Bethsaida en Magdala gaan. De Duitschers denken dat de nieuwe lijn voor hen zeer nuttig zijn zal, omdat daardoor voor hun handel het groote terrein aan de overzijde van den Jordaan geopend wordt. Daardoor kunnen hunne artikelen langs een korten weg van en naar de Middellandsche zee gebracht worden. Tot de voornaamste industrieën van die streek behoort het fabriceeren van witte olie zeep. De kleine stad Haifa kan tot een schoone haven worden en het hoofdstation zal Nazareth worden, een bloeiende stad van 10,000 inwoners, waarvan het meerendeel Christenen zijn.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS

We moeten dien weder eens een beurt geven, wijl anders de voorraad te groot wordt, en we te veel op eens krijgen.

Allereerst iets *over* een vraag.

Een onzer lezers vroeg onlangs, gelijk men zich herinneren zal, inlichting over de uitdrukking: „Hij leeft als God in Frankrijk." We wezen toen op het ongepaste van dit gezegde en gaven de beteekenis, n.l.: Hij leeft naar zijn lust, leidt een goed makkelijk leven.

Nu kregen we een schrijven van een lezeres, Mej. J. B. te V., die o. a. dit zegt:

„Ik vond de vraag over het afschuwelijk verbasterd spreekwoord: Een leventje als God in Frankrijk. Toen ik dat het eerst hoorde, gaf ik er in me zelf den uitleg aan, die u aan den vrager geeft. Me dacht zoo, in Frankrijk vragen er zoo weinigen naar God, dat de lichtzinnigheid zeker hiermee zeggen wil, dat Hij in Frankrijk niet te doen heeft.

Later was ik zoo fortuinlijk, de werkelijke, de historische beteekenis te weten te komen.

Er is een tijd geweest, dat in Frankrijk een regiment *Schotten* was gestationeerd. Die Schotten hadden daar een goede bezoldiging, en niets of circa niets te doen. Wat daarvan werd laat zich begrijpen. Van daar het spreekwoord: „Hij heeft een leventje als een *Schot* in Frankrijk."

Snel uitgesproken laat zich de verbastering van 't spreekwoord tot zijn tegenwoordigen klank gemakkelijk verklaren, al laat 't zich minder gemakkelijk excuseeren."

We zijn dankbaar voor deze toelichting, al mag alleen opgemerkt, dat onze verklaring van de *beteekenis* een andere is dan die onze lezeres hier geeft.

Maar hoe vernuftig ook haar verklaring zij, we gelooven niet dat ze steek houdt. Wel is het juist, dat „Schot" kan verbasterd zijn; ja zelfs voegen we er bij, dat oudtijds het woordje „een" er vóór kan zijn weggevallen, zoodat de lezing „als Schot," licht tot vergissing kon leiden, toen men het spreekwoord niet meer begreep. En ook willen we nog op-